

כלום, מאי "ניזון כבת", שאמרה הברייתא?! ומתרצת הגמרא שלכאורה אף לרבא קשה: ולטעמיך, לטעמו של המקשה, ששואל רק לאביי, הרי גם לרבא קשה מתחילת הברייתא, מאי "יורש כבן"? הרי בנכסים מועטין הבנים לא יורשים בכלל, כיון שרק הבנות מקבלות מזונות.

אלא, בהכרח, צריך לפרש "ראוי לירש", לא שיורש בפועל אלא יש לו זכות ירושה במקרה שהוא היורש היחידי, אבל עכשיו, שיש לו אחים, ואין לו, הוא לא מקבל כלום. אם כן, הכי נמוי, דברי הברייתא שטומטום ניזון כבת, הכוונה היא שהוא ראוי לניזון, היה ראוי לקבל מזונות, אבל ואין לו, לא יקבל אותם, כיון שאחיו יורשים את כל הנכסים.

שנינו במשנה: האומר אם ילדה אשתי זכר. שהאב מקנה לבן מנה ולבת מאתים

למימרא, האם זה אומר דבת עדיפא ליה מבן! שאדם מעדיף בת על בן, ולכן לבת נותן יותר.

והא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי שבן עדיף מבת, שהרי כל שאינו מניח בן ליורשו, מי שמת ולא הניח בנים שירשוהו אלא בנות, הקב"ה מלא עליו עברה. סימן הוא שהקב"ה כועס עליו, (14) ולכן לא זיכהו בבנים זכרים. שנאמר

שהיתה מעוברת, ומקדיש את העובר, שאם תלד זכר יהיה עולה, ואם תלד נקבה תהיה שלמים, וילדה טומטום או אנדרוגינוס [שיש לו סימני זכר וסימני נקבה].

רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין קדושה חלה עליהן! הולד לא קדוש בכלל, כיון שהוא לא זכר ולא נקבה אלא בריה בפני עצמה.

והסיפא סוברת כמותו.

ומקשה הגמרא על אביי, שמעמיד את הטומטום במשנה שלא מקבל כלום.

מיתובי, מברייתא, ששנינו בה: יש אופן שטומטום יורש כבן, ויש אופן שהוא ניזון כבת.

בשלמא לרבא, הסובר שלדברי המשנה טומטום יש לו כבת, שפיר ניתן להעמיד את מה שאמרה הברייתא תחילה "טומטום יורש כבן", שמדובר בה בנכסים מועטים, ששם יד הבנות על העליונה, שמקבלות מזונות והבנים אינם מקבלים, והיינו, שדינו כבנים לירושה, בכך שבנכסים מועטים הוא אינו יורש, כשם שהבנים אינם יורשים שם. ומה שאמרה הברייתא לאחר מכן, וניזון כבת, שהטומטום מקבל מזונות כבת, ניתן להעמיד בנכסים מרובין, שאז יד הבנים על העליונה, ולכן הוא רק מקבל מזונות, כבת.

אלא לאביי, הסובר שטומטום לא מקבל

ודאי, והטומטום לא יקבל כלום. ועיין בשיעורי הגר"ש רוזובסקי בביאור מחלוקתם.

14. קובץ שיעורים ת"פ. וכעין זה כתב בחת"ס

וכן נחלקו בטומטום ובת בנכסים מועטים, שאם הטומטום בן, לא מקבל בכלל. שיטת הרמב"ם, שהטומטום מקבל רבע והבת ג' חלקים, והטור חולק שאין ספק מוציא מידי

בהם עין הרע. ומוסיף עוד רב חסדא —

אמר רב חסדא: ולדידי, אצלי בנתן עדיפא לי מבני. הבנות שלי עדיפות לי מבני. כיון שרב חסדא לא זכה שבניו יחיו.

ואיבעית אימא, תירוץ נוסף מדוע במשנה בת עדיפה על בן: הא מני, המשנה בשיטת רבי יהודה היא.

שואלת הגמרא: **הי רבי יהודה? לאיזה רבי יהודה מתכוונים?**

אלימא, אם נאמר רבי יהודה ד"בכל", רבי יהודה שדורש את המילה "בכל".

דתניא, שנינו בבבליא על הפסוק "וה' ברכך את אברהם בכל", לאיזה ריבוי ברכה התורה מתכוונת במילה "בכל"?

רבי מאיר אומר: שלא היתה לו בת. הברכה היא בכך שלא היתה לו בת, כיון שלא היה לו למי להשיאה, שאשה ברשות בעלה היא, ותעבוד עבודה זרה כמותו(15).

רבי יהודה אומר: שהיתה לו בת, ו"בכל" שמה. הברכה היא שהיתה לאברהם גם בת, שקראו לה בכל.

ומוכח, שלרבי יהודה יש מעלה לבת, שהרי בה ה' ברכך את אברהם. ולכן משנתנו סוברת כמותו.

"והעברתם את נחלתו לבתו". מי שאין לו בן, מעבירים את הנחלה לבתו, ומזה שהתורה משתמשת בלשון "העברה", ואין "העברה" אלא עברה, לשון כעס, שנאמר **"יום עברה היום הוא",** לעתיד לבוא יהיה יום כעס וחמה על עוברי רצונו של הקב"ה. ואם כן, מוכח שבן עדיף מבת.

מתרצת הגמרא: **לענין ירושה, בן עדיף ליה, מי שצריך להוריש, ודאי שבן עדיף מבת, כיון שהנחלה נשאת באותו שבט. אבל בת מעבירה נחלה לשבט אחר, אם תנשא לבן שבט אחר.**

אבל **לענין הרווחה, בתו עדיפא ליה.** כשאדם רוצה לתת מתנה לילדיו כדי שיהיה להם מזונות ברווח, הוא מעדיף לתת לבתו, כיון שלא יכולה לחזור אחר מזונות.

שמואל אמר לתרץ את שאלת הגמרא: הכא, במבכרת עסקינן, במי שאשתו יולדת את הבת הבכורה, ויש עדיפות לבת הנולדת ראשונה, וכדרב חסדא.

דאמר רב חסדא: בת תחילה, מי שנולדה לו בת, ראשונה, זה סימן יפה לבנים. זה דבר מועיל לבנים שיוולדו אחר כך. והסיבה לכך היא:

איכא דאמרי, יש אומרים, דלא שלטא ביה שלא תשלוט בבנים **עינא בישא,** עין הרע, כי היות ויש לו בתחילה בת, כבר לא משגיחים אחר כך על בניו, ואין משליטים

שהטילו עליו צרכי צבור ועי"ז התבטל מלימודו זה מראה שאינו רצוי לפני הקב"ה. 15. על פי הרמב"ן בפירושו על התורה.

על מגילת אסתר, שמרדכי היה רצוי לרוב אחיו כיון שפרשו ממנו הסנהדרין שעסק בצרכי צבור ובטל מלימודו ואף שהיה אנוס אבל כיון

את תרוצי קמיה לפני רבי כהנא, שמדובר בכרייתא במסרם, שרוצה להקנות לבניו אם יוולדו תאומים, אבל מקפיד על סדר מסוים, דאמר, שהוא מתנה כך: זכר תחילה, אם זכר יוולד הראשון, יקבל מאתים וזו. נקבה אחריו, אם אחר הזכר תוולד הנקבה, ולא כלום, לא תקבל כלום.

אבל נקבה תחילה, אם אשתי תלד קודם נקבה, תקבל מנה מאה וזו. זכר אחריה, הזכר שיולד אחריה יקבל מנה כמו הנקבה.

ולא ידעינן הי מינייהו נפק ברישא, ועתה אנו לא יודעים מי נולד ראשון, ויש ספק כמה כל אחד יקבל.

ועל כל אומרת הברייתא: זכר, שקיל מנה. הזכר מקבל מנה ממה נפשך, כי בכל מקרה, מנה ודאי מגיע לו, אפילו על הצד שנולד אחרון. אבל איך מנה, המנה השני, הוא ממון המוטל בספק מי נולד ראשון, שאם הבן נולד ראשון מגיע לו המנה, ואם הבת נולדה ראשונה, המנה מגיע לה, ולכן חולקים, מחלקים ביניהם את המנה.

ויוצא, שהזכר מקבל ביחד מאה וחמשים, והנקבה מקבלת רק חמשים. וזו כוונת הברייתא, שהזכר נוטל ששה דינרים, והנקבה שני דינרים.

ועתה דנה הגמרא בדין אחר בברייתא:

והא דתניא דין נוסף בברייתא, ילדה זכר ונקבה, אין לו אלא מנה. משמע שהיה ראוי שיטול יותר ממנה, והחדוש הוא שמקבל רק מנה, היכי משכחת לה? באיזה אופן זה

שואלת הגמרא: אימור דשמעת ליה לרבי יהודה, אמנם מוכח מרבי יהודה שברתא נמי לא חפריה רהמנא, שאפילו בת הקב"ה נתן לאברהם, ואם כן, יש בה מעלה. אבל דעדיפא מבן, מי שמעת ליה? לא מוכח מדבריו שהיא עדיפה על בן. ואם כן, זה לא מיישב את המשנה הנוקטת שבת עדיפה על בן.

אלא, הא רבי יהודה —

דתניא, מצוה לזון את הבנות. האב אינו חייב לזון את בנותיו, אבל מקיים בזה מצוה, וקל וחומר לבנים, שמקיים מצוה אם זן אותם, כיון דעסקי בתורה, שלומדים תורה, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: מצוה לזון את הבנים, וקל וחומר לבנות שיש מצוה לזון אותן, דלא ליתזלן, שלא יתבזו בבקשת מזונות.

ומוכח מדבריו, שלענין מזונות בנות עדיפות על בנים, וכך סוברת משנתנו⁽¹⁶⁾.

ועתה לאחר שהמשנה מיושבת, דנה הגמרא:

אלא הא דתניא, ילדה זכר או נקבה, הזכר נוטל ששה דינרין של זהב, שהם מאה וחמשים וזו. והנקבה, אם תלד נקבה, נוטלת שני דינרים של זהב שהם חמשים וזו.

במאי? באיזה אופן מדובר כאן, לפי שעתה הברייתא שנתה מהמשנה, ומשמע שמדובר באופן אחר.

אמר רבי אשי: אמריתא לשמעטא, אמרתי

16. השט"מ מבאר, שלכאורה התירוץ הזה לא הוסיף יותר על התירוץ לעיל, שלענין הרווחה

מדובר?

אמר רבינא: במבשרני, הוא לא מקנה לזכר או לנקבה, אלא מקנה לאדם המבשר על לידתם.

קמא-ב

דתניא, המבשרני, מי שיבשר לי במה נפטר רחמה של אשתי, מה ילדה אשתי, אם זכר, יטול מנה, אם יבשר לי על לידת זכר, יקבל ממני מנה!

ילדה זכר — נוטל מנה, כפי שהתנה. אבל על בשורת נקבה לא יקבל כלום, כיון שמשמע מתנאו שאינו רוצה בנקבה.

ואם התנה, אם נקבה יטול מנה, שאם יבשר לו על נקבה יקבל מנה,

ילדה נקבה, נוטל מנה, כפי שהתנה. אבל על בשורת זכר לא יקבל כלום כיון שלא התנה על זכר.

ילדה זכר ונקבה, אם ילדה תאומים, אין לו אלא מנה יקבל רק מנה.

שואלת הגמרא: והא זכר ונקבה לא אמר? הוא לא הזכיר בתנאו תאומים, ומדוע שיקבל? אולי הוא לא רוצה בהם.

מתרצת הגמרא: דאמר נמי, אם זכר ונקבה, נמי יטול מנה. מדובר שהתנה גם על תאומים, רק שהברייתא קיצרה בדבריה ולא הזכירה זאת. וזה החדוש, שעל תאומים יקבל מנה בלבד, ולא נאמר הרי על כל אחד בנפרד הוא נותן מנה, ואם כן, בתאומים צריך לקבל מאתיים. לכן הברייתא מדגישה אלא מנה.

שואלת הגמרא: אלא, למעוטי מאי? אם הוא נותן על כל בשורה מנה, אם כן, מדוע צריך לפרט שיאמר מי שיבשר על לידת אשתי יקבל מנה.

מתרצת הגמרא: למעוטי נפל. כוונתו למעט נפל שהוא לא בר קיימא, ועל כזאת בשורה אינו נותן כלום.

החוא בעל, דאמר לה לדביתהו, שאמר לאשתו המעוברת: נכסי להאי דמעוברת, הריני מקנה את נכסי לעובר שלך.

אמר רב הונא: הוי מזכה לעובר, הרי זה מזכה לעובר, והמזכה לעובר לא קנה. אי אפשר להקנות לעובר כיון שהוא נחשב כדבר שלא בא לעולם, ולכן לא קונה.

שואלת הגמרא על רב הונא:

איתיביה רב נחמן לרב הונא מהמשנה דלעיל: האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה, ילדה זכר נוטל מנה. ומוכח מהמשנה שאף על פי שמקנה לעובר, בכל זאת מועילה ההקנאה.

אמר ליה, רב הונא השיב לו: משנתנו, איני יודע מי שנאה! המשנה הולכת כתנא מסויים, שאכן הוא סובר שאפשר להקנות לעובר, ולא סוברים כמותו. ואני איני יודע מי התנא שסובר כך.

שואלת הגמרא: מדוע הוא לא יודע מי הוא?!

ולימא ליה, רבי מאיר היא, דאמר, אדם